

their understanding of the importance of this process. Operational-reflexive component involves formation of the most significant groups of skills and abilities of the future teacher (organizational, communicative, prognostic, research, reflexive, development of pedagogical creativity, understanding of their own health, self-analysis, self-knowledge, self-development). The personal-creative component reflects the creative nature of pedagogical work in general, and health work in particular.

Key words: *readiness, health, culture of health, future teacher, training, structural and component characteristics.*

УДК 378.147

Оксана Зосименко

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0003-2080-6178

DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/183-192

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО НАПРЯМУ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти професійної підготовки соціальних працівників до реалізації соціально-реабілітаційного напрямку. Виокремлено важливі елементи підготовки фахівців соціономічної сфери за відповідним напрямом, а саме: завдання, функції, професійно-профільні знання, уміння й навички, індивідуальні професійно-особистісні якості особистості фахівця, правових і організаційних засад надання соціальних послуг, спрямованих на соціальну реабілітацію осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: *професійна підготовка, майбутній соціальний працівник, соціально-реабілітаційний напрям роботи, соціальна реабілітація.*

Постановка проблеми. Зміни соціально-економічних умов, які характеризують теперішній розвиток України, висувають підвищенні вимоги до здійснення висококонкурентної професіоналізації фахівців соціономічної сфери. Реформування соціально-економічної системи України сприяє появі нової професії – соціальна робота, головним призначенням якої є надання компетентної соціальної допомоги особам, які потрапили в складні життєві обставини. Отже, зростає значення соціальної роботи як виду професійної діяльності та ролі соціального працівника як професіонала.

Серед різноманітних напрямів підготовки майбутніх соціальних працівників виокремлюється соціально-реабілітаційний. Головною метою якого є сформувати професійні компетентності майбутніх соціальних працівників із питань виконання соціально-реабілітаційної роботи з потребуючими особами.

Аналіз актуальних досліджень. Зазначимо, що теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи як галузі знань, навчальної дисципліни та професійної діяльності розглянуто у працях О. Безпалько, І. Зверєвої, І. Іванова, А. Капської, Г. Лактіонова, Л. Міщик, Л. Тютті та ін.

Проблема сутності, змісту й особливостей професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вітчизняній системі освіти стала предметом дослідження таких учених, як В. Бех, А. Горілий, О. Карпенко, М. Лукашевич, І. Мельничук, І. Мигович, В. Поліщук, В. Полтавець, Т. Семигіна та ін. Питання, пов'язані з формуванням особистісно-професійних якостей фахівця соціальної роботи, висвітлено в дослідженнях М. Васильєвої, Н. Клименюк, О. Патинок та ін.

Наукові пошуки окремих аспектів підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з різними групами населення й надання різних видів послуг відображено у працях М. Дідик, Р. Козубовського, С. Сургової та ін.

Наукове висвітлення зарубіжного досвіду підготовки соціальних працівників у Європі, США, Канаді знайшло відображення в дослідженнях Н. Видишко, Л. Віннікової, Н. Гайдук, О. Загайко, А. Кулікової, Г. Лещук, Н. Микитенко, О. Ольхович, О. Пічкарь, Г. Слезанської, Н. Собчак та ін.

Проте аналіз науково-методичної, спеціальної літератури з проблеми підготовки майбутніх фахівців дозволяє стверджувати, що теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до реалізації соціально-реабілітаційного напрямку потребує додаткового вивчення. Отже, **метою статті** є визначення та обґрунтування теоретичних аспектів професійної підготовки майбутніх соціальних працівників із питань реалізації соціально-реабілітаційного напрямку.

Методи дослідження. Основні методи, які були нами використані під час здійснення дослідження окресленого питання – це теоретико-методологічний аналіз проблеми, систематизація наукових літературних джерел, порівняння та узагальнення даних.

Виклад основного матеріалу. Науковиця А. Капська (Капська, 2004) наголошує, що головним завданням соціального працівника є допомога людині зберегти себе та знайти своє місце в суспільстві. Це обумовлює потребу опанування майбутніми соціальними працівниками широкого кола знань, практичних умінь, навичок та сформованість професійно-особистісних якостей. При цьому важливо враховувати зміст функцій і функціональних обов'язків, які виконує фахівець соціономічної сфери. Наголосимо, що серед різноманітних функцій можна виділити такі: управлінську, організаційну, прогностичну, соціально-профілактичну, аналітичну, соціально-побутову, соціально-реабілітаційну, соціально-правову та інші. Для реалізації та виконання означених функцій майбутньому соціальному працівникові потрібні професійна освіта, особистісна готовність, дотримання принципів і професійно-етичних норм поведінки.

Отже, у процесі професійної підготовки майбутній соціальний працівник для проведення соціально-реабілітаційної роботи з потребуючими категоріями населення має опанувати систематизованими знаннями, вміннями й навичками щодо особливостей організації та здійснення процесу соціальної реабілітації та мати сформовані професійні особистісно-моральні якості, які в майбутньому будуть забезпечувати його професійну придатність.

Завдання та обов'язки, вимоги до знань і кваліфікаційні вимоги до соціального працівника, в тому числі, що стосуються соціально-реабілітаційного напрямку роботи з потребуючими особами, окреслені в довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників). Зазначимо, що серед переліку завдань та обов'язків соціального працівника, окрім таких важливих завдань, як виявлення, оцінювання потреб осіб, які потрапили в складні життєві обставини; розроблення, реалізації, координації та контролю різноманітних заходів із соціальної допомоги потребуючим особам наявне завдання з надання послуг із соціальної реабілітації особам певних категорій.

У ході дослідження з'ясовано, що до кола знань, умінь і навичок із соціально-реабілітаційного напрямку у професійній підготовці соціальних працівників належать: знання щодо особливостей психофізичного й соціального розвитку осіб різних категорій населення, знання сутності й технологій надання соціально-реабілітаційної допомоги, знання нормативно-правової бази України щодо організації та реалізації процесу соціальної реабілітації, шляхів оцінювання ефективності здійснення соціально-реабілітаційної роботи тощо; вміння використовувати професійно-профільовані знання в соціально-реабілітаційній роботі з потребуючими, вміння застосовувати технології соціальної роботи в соціально-реабілітаційному напрямі роботи тощо.

Закцентовано, що поряд із професійними знаннями, вміннями й навичками в підготовці соціальних працівників до реалізації соціально-реабілітаційного напрямку важливу роль відіграють індивідуальні професійно-особистісні якості особистості фахівця. Відповідні якості особистості виступають чинником успішності й ефективності соціально-реабілітаційної роботи з особами, які потрапили в складні життєві обставини.

Дослідження показало, що стиль поведінки особистості соціального працівника, обумовлений сукупністю його індивідуальних особистісно-моральних якостей, ціннісних орієнтацій та інтересів. Тому у процесі підготовки соціальних працівників виникає потреба до реалізації соціально-

реабілітаційного напрямку виховання їх духовно-моральної культури. Поєднання професійних знань, умінь і навичок із високою духовно-моральною культурою соціального фахівця є важливою й необхідною умовою його високої кваліфікації (Агарков, Арабаджиев, Єрохіна, Кузмін, 2015). Серед важливих індивідуальних професійно-особистісних якостей соціального працівника можна виокремити такі, як: терпимість, тактовність, емпатія, справедливість, оптимістичне ставлення до вирішення життєвих труднощів та інші. Наявність таких специфічних професійно-особистісних якостей, як співчуття, комунікабельність, здатність до самокритичності, прагнення до порозуміння обумовлюється особливостями різних категорій серед осіб, які потрапили в складні життєві обставини.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що протягом професійної підготовки соціальних працівників до реалізації соціально-реабілітаційного напрямку виникає потреба врахування основних правових і організаційних засад надання соціальних послуг, спрямованих на соціальну реабілітацію осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Закцентуємо, що поняття соціальної реабілітації дослідники розглядають у широкому та вузькому тлумаченнях. У широкому тлумаченні «соціальна реабілітація – це створення умов у суспільстві для відновлення й розвитку здібностей і навичок індивідів самостійного соціального функціонування». У вузькому тлумаченні «соціальна реабілітація – це система форм, методів і засобів відновлення втрачених індивідом або не набутих у процесі соціалізації функцій, відносин і ролей соціального функціонування» (Технология социальной работы, 2011). Сучасне трактування поняття «соціальна реабілітація» подано в Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» в такому формулюванні: «соціальна реабілітація – система заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для повернення особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності шляхом соціально-середовищної орієнтації та соціально-побутової адаптації, соціального обслуговування задоволення потреби у забезпеченні технічними та іншими засобами реабілітації» (Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні, 2005).

Згідно з Соціальними нормативами у сфері надання реабілітаційних послуг (Про затвердження соціальних нормативів у сфері надання реабілітаційних послуг, 2015) соціальна реабілітація (абілітація) спрямовується на оптимізацію та необхідне коригування ставлення отримувачів до своїх вад, становища в сім'ї та суспільстві, формування в

них навичок до самообслуговування, адаптацію в навколишньому середовищі. Метою соціальної реабілітації є розвиток, формування, відновлення або компенсація особистісних соціальних навичок і функцій, звичайних видів життєдіяльності особи. Послуги із соціальної реабілітації включають соціально-побутову та соціально-культурну реабілітацію та адаптацію, соціально-середовищну орієнтацію.

Зазначимо, що відповідно до статті 3 Закону України «Про соціальні послуги» (Про соціальні послуги, 2019) основними принципами надання соціальних послуг особам, які їх потребують, у тому числі й соціально-реабілітаційних є: дотримання прав людини, прав дитини та прав осіб з інвалідністю; гуманізму; забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; поваги до честі й гідності; толерантності; законності; соціальної справедливості; доступності й відкритості; неупередженості й безпечності; добровільності; індивідуального підходу; комплексності; конфіденційності; максимальної ефективності та прозорості використання надавачами соціальних послуг бюджетних та інших коштів; забезпечення високого рівня якості соціальних послуг.

Наукові розвідки дозволяють стверджувати, що соціальним працівникам у соціально-реабілітаційній роботі з клієнтами потрібно дотримуватися базових етичних принципів соціальної роботи, як-от: співчуття, милосердя, позитивного ставлення до кожної особистості, поваги та прийняття її такою, яка вона є; вирівнювання можливостей у різних сферах життя; свободи вибору видів соціальної допомоги.

Результативність процесу соціальної реабілітації значною мірою залежить від системи поглядів, розуміння й пояснення певного явища соціально-реабілітаційної діяльності та від визначення методологічних засад вирішення наукових проблем. Одну з найбільш важливих складових теорії соціальної реабілітації представляють загальні та специфічні закономірності, які обумовлюють зміст процесу соціальної реабілітації у практиці соціальної роботи з потребуючими особами визначають стратегічні шляхи впровадження наукових досягнень у сфері соціального захисту (Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями, 2003).

До загальних закономірностей теорії соціальної реабілітації належать: зміна сутності державної політики стосовно осіб, які опинились у складних життєвих обставинах і вироблення певних механізмів для її реалізації та розробка й удосконалення нормативно-правової бази соціальної роботи з відповідною категорією (Соціально-педагогічна робота

з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями, 2003), адже соціальну роботу з особами, які її потребують необхідно проводити постійно з урахуванням нормативно-правової бази документів світового співтовариства (установчі акти, декларації, пакти, конвенції, рекомендації та резолюції ООН, ВООЗ та ін.) та законодавчих і підзаконних актів України.

Підкреслимо, що сьогодні надання послуг із соціальної реабілітації осіб, які потрапили у складні життєві обставини ґрунтується на таких міжнародних документах, як:

- Декларація прав дитини (1959),
- Декларація соціального прогресу та розвитку (1969);
- Декларація про права розумово відсталих осіб (1971);
- Декларація про права осіб з інвалідністю (1975);
- Всесвітня програма дій стосовно осіб з інвалідністю (1981);
- Конвенція про права дитини (1989);
- Принципи захисту психічно хворих і покращення психіатричної допомоги (1991);
- Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993) та ін. (Тюптя, Іванова, 2008).

Доведено, що соціально-реабілітаційна робота соціальних працівників повинна реалізовуватися з урахуванням законодавчих і підзаконних актів України:

- Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991) (Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні, 1991);
- Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993) (Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні, 1993);
- Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001) (Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, 2001);
- Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (2005) (Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні, 2005);
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю» (2000) (Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, 2000);
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю» (2006) (Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю, 2006) тощо.

Встановлено, що до специфічних закономірностей теорії соціальної реабілітації відповідно до наукових розробок А. Капської (Капська, 2004), виокремлюються: залежність ефективності соціальної реабілітації особи від мобілізації потенціалу її сім'ї; реалізація індивідуальної програми реабілітації згідно з її реабілітаційним потенціалом та об'єднання зусиль сукупного потенціалу соціуму для найбільш повного задоволення потреб людини.

Специфічними принципами проведення соціальної реабілітації є етапність, диференційованість, комплексність, наступність, послідовність, безперервність у вжитті реабілітаційних заходів, безкоштовність для найбільш нужденних (осіб з інвалідністю, пенсіонерів, біженців та ін.).

Виділяють різні види соціально-реабілітаційної діяльності, а саме: соціально-психологічний, медико-соціальний, професійно-трудоий, соціально-побутовий, соціально-рольовий, соціально-правовий та ін.

У практичній соціальній роботі реабілітаційна допомога надається різним категоріям населення. Залежно від цього визначаються й найважливіші напрями реабілітаційної діяльності. До таких напрямів зараховують: соціальну реабілітацію осіб з інвалідністю; дітей з обмеженими психофізичними можливостями; людей похилого віку; військовослужбовців; реабілітацію осіб, які відбули покарання в місцях позбавлення волі та ін.

Соціальна реабілітація осіб, які потрапили в складні життєві обставини може проводитися державними й недержавними установами та організаціями, а саме: органами охорони здоров'я, реабілітаційними центрами, соціальними службами для молоді й іншими організаціями та установами, до компетенції яких входять коло завдань із соціальної реабілітації клієнтів потребуючих осіб населення. Саме специфікою організації та установи, яка реалізує соціально-реабілітаційну роботу визначається зміст відповідного напрямку роботи.

До основних загальних особливостей соціально-реабілітаційної роботи з різними групами населення можна віднести такі, як: комплексний характер; раннє діагностування та початок онтогенезного послідовного впливу на негативні фактори розвитку особистості; врахування вікових особливостей потребуючих; урахування психофізичного й соціального розвитку особистості; обов'язкова співпраця з батьками, найближчим оточенням особи, іншими фахівцями державних і недержавних організацій та установ; дотримання заздалегідь встановленої єдиної системи вимог під час соціально-реабілітаційної роботи соціального працівника; у процесі формування соціальної поведінки осіб, які потрапили у складні життєві обставини використовувати загальні та специфічні технології, принципи

соціально-реабілітаційної роботи, враховуючи при цьому особливості певних категорій населення.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до реалізації соціально-реабілітаційного напрямку, як і інші напрями соціальної роботи, має багатоаспектний і комплексний характер. З'ясовано, що до провідних завдань професійної діяльності соціального працівника відносимо вміння допомагати відновлювати, розвивати й формувати в людей морально-здорові, гуманістичні відносини, позитивно спрямовані на повноцінне життя й діяльність у суспільстві. У зв'язку з цим професійна освіта за напрямом підготовки «Соціальна робота» повинна орієнтуватися на професійні завдання, функції, функціональні обов'язки, принципи, які фахівці будуть реалізовувати на практиці, сприяти формуванню професійно-профільних знань, умінь, навичок, індивідуальних професійно-особистісних якостей. Вважаємо, що професійно спрямоване поєднання відповідних елементів є чинником ефективного й успішного результату професійної підготовки із соціально-реабілітаційного напрямку роботи соціального працівника.

ЛІТЕРАТУРА

- Агарков, О., Арабаджієв, Д., Єрохіна, Т., Кузмін, В. (2015). *Технології соціальної роботи*. Запоріжжя (Agarkov, O., Arabadzhiev, D., Yerokhina, T., Kuzmin, V. (2015). *Technologies of social work*. Zaporizhzhia).
- Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17> (Directory of qualifying characteristics of professionals. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17>).
- Капська, А. Й. (2004). *Соціальна робота: технологічний аспект*. Київ (Kapska, A. Y. (2004). *Social Work: Technological Aspect*. Kiev).
- Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2006 р. № 1686. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP061686.html (On Approval of the State Typical Rehabilitation Program of Persons with Disabilities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 08.12.2006 No. 1686. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/kp061686.html).
- Про затвердження Соціальних нормативів у сфері надання реабілітаційних послуг інвалідам та дітям-інвалідам: Наказ Міністерства соціальної політики України від 31.03.2015 р. № 352. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0408-15> (On approval of social standards in the field of rehabilitation services by disabled and disabled children: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine dated 31.03.2015 No. 352. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/z0408-15>).
- Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80> (On the basis of the social security of the disabled in Ukraine: the Law of Ukraine dated March 21, 1991 No. 875-XII. Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/Laws/show/556-2012-%D1%80>).

- Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні*: Закон України від 06.10.2005 р. № 2961-IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (*On rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine*: Law of Ukraine dated 06.10.2005 No. 2961-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/2961-15>).
- Про соціальні послуги*: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (*On Social Services*: Law of Ukraine dated January 17, 2019 No. 2671-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/2671-19>).
- Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю*: Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (*On social work with families, children and youth*: Law of Ukraine dated June 21, 2001 No. 2558-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/2558-14>).
- Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні*: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-ХП. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80> (*On promoting social formation and development of young people in Ukraine*: Law of Ukraine dated 05.02.1993 No. 2998-HP. Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/Laws/show/556-2012-%D1%80>).
- Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей з інвалідністю*: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2000 р. № 1545. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1545-2000-%EF> (*On approval of the concept of early social rehabilitation of children with disabilities*: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.10.2000 No. 1545. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1545-2000-%ef>).
- Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями* (2003). А. Й. Капська (ред.). Київ (*Socio-pedagogical work with children and young people with functional constraints* (2003). A. Y. Kapska (ed.). Kiev).
- Технология социальной работы* (2011). Е. И. Холостова, Л. И. Кононова (ред.). Москва (*Technology of Social Works* (2011). E. I. Kholostov, L. I. Kononov (eds.). Moscow).
- Тюптя, Л. Т., Иванова, І. Б. (2008). *Соціальна робота: теорія і практика*. Київ (Tuptia, L. T., Ivanova, I. B. (2008). *Social work: Theory and practice*. Kiev).

РЕЗЮМЕ

Зосименко Оксана. Теоретические аспекты профессиональной подготовки социальных работников к реализации социально-реабилитационного направления.

В статье проанализированы теоретические аспекты профессиональной подготовки социальных работников к реализации социально-реабилитационного направления. Выделены важные элементы подготовки специалистов социальномической сферы по соответствующему направлению, а именно: задачи, функции, профессионально-профильные знания, умения и навыки, индивидуальные профессионально-личностные качества личности специалиста, правовых и организационных основ предоставления социальных услуг, направленных на социальную реабилитацию лиц, которые находятся в сложных жизненных обстоятельствах.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий социальный работник, социально-реабилитационное направление работы, социальная реабилитация.

SUMMARY

Zosymenko Oksana. Theoretical aspects of professional training of social workers for realization of social and rehabilitation direction.

The article is aimed at determining theoretical aspects of professional training of social workers for realization of social and rehabilitation direction.

The research conducted made it possible for the author of the article to state that the main task of a social worker is help a person preserve himself and find his place in the society. This calls for the necessity of future social workers gaining a wide range of knowledge, practical skills and professional and personal qualities.

In the article it is highlighted that the task and duties, demands to knowledge and skills of a social worker including social and rehabilitation direction with the people who need it, are given in the reference book for qualification characteristics of the professions.

The author of the article emphasizes that combining professional knowledge and skills with high moral culture of a social worker is an important and necessary condition of his qualification. The author is sure that this is the reason of the necessity to train social workers for realizing social and rehabilitation direction of education of their moral culture.

The article reveals important individual and specific professional and personal qualities of a social worker. The attention is paid to the necessity to take into account the main legal and organizational foundations of providing social services aimed at social rehabilitation of people who are in difficult life circumstances.

The author presents the basic principles of providing social services to people who need them, including social and rehabilitation services, and gives the list of international documents which lay the foundation of providing services of social rehabilitation for people in difficult life situations.

The research proves that one of the most important components of the social rehabilitation theory is presented by the general and specific mechanisms which make the content of social rehabilitation in practice of social work with people who need it and determine strategic ways of implementing scientific results into social protection sphere.

The author also gives the interpretation of the notion of social rehabilitation in broad and narrow meaning, outlines kinds of social and rehabilitation activity and defines the main directions of rehabilitation activity.

Key words: professional training (education), future social worker, social and rehabilitation direction, social rehabilitation.

УДК 378.014.54:373.3+334

Неля Кінах

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0002-9025-6514

DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/192-206

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто деякі аспекти формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи як наукової проблеми. Здійснено дефінітивний аналіз наукових розвідок із проблем підприємництва, що дозволяє розглядати поняття «підприємливість» як систему педагогічних дій, спрямованих на розвиток педагогічної системи, мета якої полягала б у формуванні сукупності елементів професійно-педагогічного підприємництва, яке є системною